

The child will tell you if you look really closely. -Lene Kamm

Adoptiolaki 20 vuotta -juhlaseminaari 21.-22.10.2005

Suomen 20-vuotiaista adoptiolakia juhlittiin 21.-22.10. Finlandia-talossa pidetyssä juhlaseminaarissa. Ensimmäisen, enemmän adoption parissa työskenteleville suunnatun päivän teemana oli Kuka olet, mistä tulet? - ulkomailta adoptoidut tämän päivän yhteiskunnassa, toinen päivä taas oli nimensä mukaisesti suunnattu adoptioerheille. Aiheena oli Vahvuutta vanhemmuuteen - isä, äiti: näe, kuule, ymmärrä.

Ensimmäisen seminaaripäivän avasi adoptiolautakunnan puheenjohtaja Virpi Kõlhi. Tuore lapsiasiantuntutettu Maria Kaisa Aula käsitteli tervehdyksessään kansainvälisen adoption historiaa ja nykytilaa Suomessa. Hän toi esille adoptiopiirejä pitkään askarruttaneita teemoja: yhteiskunnan tukea adoptioerheille on parannettava mm. kehittämällä perhevapaita tasa-arvoiseen suuntaan ja adoptiolasten tarpeet tulee nykyistä paremmin pyrkiä huomioimaan eri tahoilla. Suomessa kaivataan myös lisää adoptiota koskevaa tutkimustietoa.

Mikael Luther, yksi Interpedian ensimmäisistä aktiiveista, käsitteli puheenvuorossaan Interpedia ry:n syntyä, alkutaivalta sekä ideologista taustaa. Kansainväliset adoptiothot saivat alkunsa toisen maailmansodan jälkeen, kun kuilu rikkaiden ja köyhien maiden välillä syveni, parantunut tiedonvälitys synnytti tietoisuuden maailman epäoikeudenmukaisuudesta ja länsimaissa alkoi parantuneesta elintasosta huolimatta olla yhä enemmän vastentahtoista lapsettomuudesta kärsiviä.

Suomeen kansainvälinen adoptio tuli vasta 1970-luvun alkupuolella, sillä olimme aina noihin päiviin saakka itse luovuttajamaa. Vieläkin Suomessa on vähän kansainvälisesti adoptoituja verrattuna vaikkapa Ruotsiin. Interpedia sai alkunsa v. 1974 Hjälp till nodställda barn -nimisenä kansalaisjärjestönä. Toiminta oli pitkään vapaaehtoistyötä. Vuonna 1977 yhdistyksen nimi muuttui Interpediaksi. Toiminnan periaatteet ovat pysyneet samoina tähän päivään saakka:

kansainvälisten adoptioiden lisäksi olennaista on lasten elinolojen parantaminen heidän kotimaissaan mm. kummitoiminnan kautta sekä toiminnan riippumattomuus.

Luther kertoi monipuolisesti kansainvälisten adoptioiden alkutaipaleesta Suomessa: Erityisesti Ruotsin Adoptionscentrumin tuki oli toimintaansa aloittavalle Interpedialle tärkeää. Toiminnan käynnistämisen tiellä oli ulkomaisten kontaktien puute sekä puutteet luovuttajamaiden lainsäädännössä. Hän käsitteli myös niitä eettisiä kysymyksiä, joita on pyritty huomioimaan myös adoptiolainsäädännössä: adoption lähtökohtana on oltava lapsen oikeus saada koti sekä miten turvata adoptio toiminnan läpinäkyvyys ja laillisuus. Interpedian periaatteilla ja asiantuntemuksella oli merkitystä myös silloin, kun nykyinen adoptiolaki sai muotonsa: yhdistyksen jäsenet avustivat lain laatimisessa.

Anna Rastas esitteli omassa puheenvuorossaan suomalaisten lasten ja nuorten rasismien kokemuksia käsittelevää tutkimustaan. Hänellä on tekeillä aihetta käsittelevä väitöskirja. Suomessa on yhä enemmän ulkomaalaistaustaisia lapsia ja nuoria, ja Rastas onkin tutkinut paitsi adoptoitujen kokemuksia, myös maahanmuuttajanuorten ja -lasten sekä sellaisten lasten ja nuorten kokemuksia, joiden vanhemmista toinen on ulkomaalaistaustainen. Tutkimustyötään varten hän on haastatellut myös näiden lasten ja nuorten vanhempia.

Tutkija on itse kahden Etiopiasta adoptoidun lapsen äiti, ja hän totesikin juuri lasten olevan eriarvoistavissa tilanteissa erityisen haavoittuvia. Jokaisella yksilöllä on oma tapansa määritellä rasismi ja jokainen myös kokee sen omalla tavallaan. Anna Rastas totesi, että rasismilla on pitkät juuret kaikissa kulttuureissa. Seminaariesitelmässään hän keskittyi pohtimaan musta-valkoinen-jaottelua. Adoptio tuo rasismiin omat erityiset piirteensä, sillä rajalinjat "mustan" ja "valkoisen" välillä jakaa adoptioerheet. Toisaalta adoptio rikkoo ajatusta verisiteen merkityksestä, ja kansainvälisessä adoptiossa on mukana halua rikkoa rasismien asettamia rajoja.

Mulle adoptio tarkoittaa lähinnä rakkautta. -
Joel Alalantela

Anna Rastas kertoi tutkimuksessaan ilmenneen monien pienten adoptiolasten vanhempien korostaneen, ettei perheellä ole kokemuksia rasismista. Ongelmat nousevatkin esiin usein vasta lasten kasvaessa, ja hän varoitti kuulijoita ajattelemasta liian aikaisin, ettei rasismia ole.

Ulkomaalaistaustan omaavaa lasta tai nuorta ei pidetä vain erilaisena, hän on ihmisten ajatuksissa usein "tietynlainen" sen mukaan, mistä on kotoisin. Latinalaisamerikkalainen poika voi olla ihmisten silmissä macho, afrikkalainen tai aasialainen tyttö yliseksualisoitu, kun taas vaikkapa aasialaista poikaa voidaan pitää "epämiehekkäänä" siksi, että aasialaisten miesten seksuaalisuus mielletään rajoittuneeksi. Tällaisista ajattelumalleista voi nuorelle aiheutua ambivalentti suhde omaan kehoon ja sen hyväksymiseen.

Anna Rastas kertoi tutkimusaineistossaan tulleen voimakkaasti esiin, että vanhemmat näkevät vain pienen osan lastensa kokemasta rasismista. Hän kehottaakin vanhempia avoimesti tunnustamaan rasmin olemassaolon ja lakkaavan ajattelemasta, että se olisi vain tietynlaista toimintaa, kuten fyysistä väkivaltaa. Vanhempien on oltava herkkiä myös sille, miten lapset toivovat heidän puuttuvan lasten kokemaan rasismiin. Lapsia ei liioin tulisi kehottaa toimimaan tavalla, joka on heille kohtuuttoman raskas: kokemuksia ei saa vähätellä eikä lasten saa odottaa loputtomasti ymmärtävän rasistista käyttäytymistä.

Karin ja Mikael Luther, Frank Lindblad

Vanhempien lisäksi adoptoitujen on vaikea jakaa rasismien kokemuksiaan valtaväestöön kuuluvien nuorten kanssa. Rastaan tutkimusaineiston mukaan kokemuksia jaetaan ennen kaikkea sisarusten, muiden adoptoitujen, maahanmuuttajien tai romanien kanssa. Rasismia kokeneet nuoret eivät kuitenkaan koe, että rasismien kohtaaminen olisi tehnyt heistä erityisen vahvoja ihmisiä. Kokemukset ovat voineet olla syvästi traumatisoivia. Rastaan tutkimusaiheistossa nuoret korostavat kuitenkin kykyään ymmärtää erilaisuutta.

Ruotsalainen adoptiotutkija Frank Lindblad kertoi jokin aika sitten suurta kohua herättäneestä ruotsalaisesta adoptiotutkimuksesta, jossa on hyödynnetty erilaisia tilastoja ääri-ilmioista: rikollisuudesta, mielenterveysongelmista, itsemurhista ja päihteiden väärinkäytöstä. Tutkimustulokset herättivät suurta huomiota Ruotsin lehdistössä, joka päätyi julistamaan, että kansainvälisesti adoptoiduilla menee huonosti.

Lindblad totesi kuitenkin, että vaikka adoptoiduilla tilastojen valossa näyttää olevan kohonnut riski syrjäytyä, saada mielenterveysongelmia tai jäädä työttömäksi, on kysymys kuitenkin harvinaisista ilmiöistä. Tilastoissa ei ole pystytty hyödyntämään monia kansainvälisesti adoptoitujen taustaan liittyviä tekijöitä, ja Lindblad korosti myös, että vaikka adoptiolapsilla on riskitekijänsä, ei heitä saa leimata. On tärkeää tunnistaa riskiryhmät ja vastata näiden tarpeisiin. Vanhemmillä on tässä tärkeä rooli: Frank Lindblad kehotti perheitä panostamaan avoimuuteen myös vaikeissa asioissa.

Tanskalainen Lene Kamm, itsekin adoptoitu, on kotimaassaan osallistunut adoptiovanhemmille suunnattujen valmennuskurssien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Vuonna 2000 voimaan tulleen uuden adoptiolain myötä vanhempainvalmennukseen alettiin panostaa entistä enemmän. Kamm kertoi kurssien painottavan vanhempien omien ajatusprosessien tärkeyteen. Näiden on tärkeää pohtia omia adoptiomotiivejaan, oman taustansa merkitystä sekä kaikkia niitä kysymyksiä, joita adoptio väistämättä tuo esiin. Miten ympäristö ottaa lapsen vastaan, miten vastata tämän tarpeisiin, miten tukea lasta, kun tämä työstää taustaansa tai kohtaa rasismia?

Kamm näytti esityksensä lopuksi tekemänsä Solen skinnede skarpt (The sun was very bright) -videon, jota käytetään tanskalaisilla valmennuskurssilla. Videolla joukko eri maista Tanskaan adoptoituja nuoria sekä heidän sisarusiaan pohtii suhdettaan itseensä ja taustaansa. He kertovat myös arjestaan Tanskassa.

Lauantain osuuden avasi Helsingin kaupunginvaltuuston jäsen Elina Moisio, joka toi seminaariin Helsingin kaupungin tervehdyksen. Kirjailija Marianne Peltomaa, toinen päivän puheenjohtajista, luki seminaariyleisölle Eva Biaudet'n terveiset. Interpedian Etiopian maajohtaja Tedla Deressie kertoi Etiopian adoptiohistoriasta sekä yhteistyöstä Suomen kanssa. Myös Thaimaan sosiaali- ja terveysministeriön sekä Filippiinien Inter-Country Adoption Boardin edustajat toivat seminaariin omat tervehdyksensä.

Lene Kamm syvensi perjantain teemaansa, vanhemmuuden merkitystä adoptiolapselle. Hän korosti, että vaikeat kokemukset tallentuvat aina jonkin lapsen sisimpään, ja adoptiovanhemman on osattava vastata lapsen tarpeisiin. Lapsi ilmaisee tarpeensa vanhemmalle, joka osaa tulkita hänen viestejään kyllin herkästi ja nähdä rankkojenkin selviytymisstrategioiden lävitse. Solen skinnede skarpt -videon lisäksi Lene Kamm näytti myös toisen tekemänsä valmennuskurssivideon, koruttoman ja katsojiin vetoavan dokumentin pienten ecuadorilaisten ja intialaisten lastenkotilasten arjesta.

Seminaarin lopuksi pääsivät ääneen adoptoidut nuoret aikuiset: Bangladeshista, Intiasta ja Guatemalasta adoptoidut Anu Mylläri, Parvati Kolehmainen ja Joel Alalantela. He kertoivat suhteestaan suomalaisuuteen, adoption sekä omaan taustaansa ja vastasivat avoimesti kuulijoiden kysymyksiin. Anu Mylläriä ilmestyy maaliskuussa Otavan kustantamana omaelämäkerta, jossa hän kertoo, millaista on ollut elää Suomessa yhtenä ensimmäisistä kansainvälisesti adoptoiduista lapsista ja nuorista. Hän toivoo kirjansa palvelevan sekä adoptiovanhempia että näiden lapsia ja auttavan molempia ymmärtämään niin adoptiovanhemmuuden motiiveja kuin adoptoidun kohtaamia vaikeita kysymyksiäkin. Ja kun Joel Alalantela kertoi adoption merkitsevän hänelle itselleen ensisijaisesti rakkautta, salissa tuskin oli montakaan silmänurkkaa kuivana.